Liikenne- ja viestintävirasto
Transport- och kommunikationsverket

LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta
00102 EDUSKUNTA

Päiväys/Datum
13.02.2024
Dnro/Dnr
TRAFICOM/69359/03.03.01/2024
Viite/Referens
U 90/2023 vp

Lausunto matkustajan oikeuksista multimodaalisten matkojen yhteydessä

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta pyytää Liikenne- ja viestintävirastolta (Traficom) kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi matkustajan oikeuksista multimodaalisten matkojen yhteydessä (U 90/2023 vp). Traficom on osallistunut oikeusministeriön asetusehdotuksesta 9.1.2024 järjestämään kuulemistilaisuuteen.

Traficom kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Asetusehdotuksen tavoite

Ehdotetulla asetuksella pyritään puuttumaan nykyisen matkustajansuojasääntelyn ulkopuolelle jääviin tilanteisiin, joissa matkustaja vaihtaa liikennemuotoa kesken matkaa. Ehdotettua asetusta sovellettaisiin matkoihin, joissa yhdistetään vähintään kaksi nykyisten matkustajanoikeusasetusten soveltamisalaan kuuluvaa matkaa. Ehdotetun asetuksen soveltamisala on kytketty voimassa olevien liikennemuotokohtaisten matkustajanoikeusasetusten soveltamisalaan. Yleisesti Traficom kannattaa sitä, että matkustajansuojaa parannetaan eri liikennemuotoja yhdistelevillä matkoilla ja että ehdotuksessa on huomioitu myös vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeudet.

Matkustajan oikeuksien valvonta

Multimodaalisten matkojen osuus kaikista matkoista on toistaiseksi pieni, joten U-kirjelmässä viranomaisille kokonaisuudessaan kohdistuvien uusien tehtävien määrän ei oleteta olevan kovin merkittävä. Traficom huomauttaa, että vaikka multimodaalisten matkojen markkina on Suomessa toistaiseksi pieni, kehitys voi meilläkin olla nopeaa, sillä Keski-Euroopassa vastaavia palveluita on ollut saatavilla jo pidempään.

Toisaalta U-kirjelmässä on nostettu esille, että työmäärään vaikuttaa myös se, annetaanko komissiolle ehdotuksen mukaisesti oikeus määrätä kansallinen viranomainen tutkimaan tiettyjä epäiltyjä rikkomuksia ja säädettäisiinkö asetuksessa yksityiskohtaisesti valvonnassa noudatettavista menettelytavoista. Lisäksi Traficom huomauttaa, että arvioitaessa viranomaisille kohdistuvien lisätöiden määrää, nyt käsiteltävää ehdotettua asetusta matkustajan oikeuksista multimodaalisilla matkoilla sekä toista samanaikaisesti julkaistua ehdotusta nykyisten matkustajanoikeusasetusten täydentämiseksi (COM (2023) 753 final) olisi

tarkasteltava kokonaisuutena. Molemmat ehdotetut asetukset tuovat viranomaisille uusia valvottavia ja valvontakokonaisuuksia.

Ehdotetussa asetuksessa esitetään, että kansallisten täytäntöönpanoviranomaisten tulisi valvoa matkustajien oikeuksia multimodaalisilla matkoilla riskiperusteisesti. Traficom kannattaa, että riskiperusteinen toimintamalli kirjataan asetukseen. Traficom katsoo, että tämä edelleen vahvistaa valvontaviranomaisen mahdollisuutta itse arvioida sitä, mihin toimenpiteisiin yksittäisten matkustajien yhteydenotot mahdollisista asetusten rikkomuksista viranomaisessa antavat aihetta. Traficom katsoo, että Suomessa matkustajan oikeuksiin liittyvissä asioissa täytäntöönpanoviranomaisten tehtävien tulisi keskittyä selkeästi kollektiivivalvontaan.

Traficom tuo myös esille, että ehdotetun asetuksen yhteydessä on tarpeen arvioida kriittisesti Suomen matkustajan oikeuksia valvovien viranomaisten välistä nykyistä tehtävänjakoa. Traficom katsoo, että kaikessa viranomaistoiminnassa tulee välttää päällekkäistä työtä. On tarkoituksenmukaista käsitellä samaa asiaa koskevat kysymykset vain yhdessä viranomaisessa.

Tällä hetkellä EU:n matkustajan oikeuksia valvovat kuluttajien osalta Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttaja-asiamies sekä liikematkustajien (muiden kuin kuluttajien) osalta Traficom. Traficom valvoo myös EU:n matkustajanoikeusasetuksiin perustuvia vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksia eri liikennemuodoissa. Kuluttajien yksittäiset valitukset käsittelee kuluttajariitalautakunta. Traficom käsittelee vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden sekä liikematkustajien yksittäiset valitukset. Suomessa liikematkustajat eivät ole voineet valittaa erilliseen riidanratkaisuelimeen, kuten kuluttajariitalautakuntaan. Tähän saakka Traficom on käsitellyt hyvinkin yksityiskohtaisesti liikematkustajien valitukset, mistä on asioiden monimutkaisuuden vuoksi aiheuttanut hallinnollista taakkaa.

Traficom katsoo, että jo nyt EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella yksittäisiä liikematkustajien valituksia voitaisiin arvioida nimenomaan riskiperusteisen valvonnan näkökulmasta eli muut kuin kuluttajat olisivat oikeutettuja saamaan neuvontaa, mutta varsinaista yksittäisen riita-asian käsittelyä ei tapahtuisi. Tarvittaessa liikematkustajat voisivat viedä asiansa tuomioistuimeen. Suomessa tehty erottelu kuluttajan ja liikematkustajan välillä voi kuitenkin yksittäisen matkustajan näkökulmasta vaikuttaa keinotekoiselta. Traficom esittää, että on tarpeen pohtia kansallisesti, riittääkö muiden kuin kuluttajien (l. liikematkustajat) kohdalla viranomaisten toteuttama kollektiivivalvonta ja onko kollektiivivalvonnan lisäksi vielä tosiasiassa tarvetta osoittaa erillinen riidanratkaisuelin, joka vastaisi näiden valitusten käsittelemisestä. Traficom kannattaa yksittäisten riita-asioiden kaltaisten asioiden keskittämistä vain yhteen neuvontaviranomaiseen ja yhteen riidanratkaisuelimeen.

Traficom toteaa, että lakiin kirjattavan tehtävänjaon eri viranomaisten välillä tulisi perustua ensi sijassa jakoon vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksien ja asetusten mukaisten muiden matkustajalle kuuluvien oikeuksien välillä. Lisäksi tulisi tarkastella, onko matkustajan oikeuksia koskevissa asetuksissa muita sellaisia tehtäviä, joiden kuulumisesta vain toiselle viranomaiselle tulisi myös tarkemmin säätää laissa. Selkeä jaottelu tukisi viranomaisten erityisosaamisen keskittämistä sekä palvelisi matkustajanoikeusasetusten yleistä tavoitetta

matkustajan suojelun korkeasta tasosta.

Muut huomiot

Multimodaalisten matkustajaliikennepalveluiden markkina on Suomessa vasta kehittymässä, joten Traficom katsoo, että nyt laadittavalla sääntelyllä ei saisi olla negatiivista vaikutusta kehittyviin markkinoihin.

Ehdotetun asetuksen liitteessä I esitetään luettelo kaupunkisolmukohdista, joihin multimodaaliset matkustajaliikennekeskukset ja vastaavat keskitetyt yhteyspisteet on perustettava. Listaus vastaa ehdotetussa uudessa neuvoston asetuksessa (COM/2021/812 final) unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämiseksi (TEN-T-asetus) mainittuja kaupunkisolmukohtia, joissa tulisi olla multimodaalinen matkustajaliikennekeskus. Suomessa tällaisia kaupunkisolmukohtia olisi ehdotuksen mukaan seitsemän: Helsinki, Turku, Oulu, Kuopio, Jyväskylä, Lahti ja Tampere. Multimodaaliset matkustajaliikennekeskukset määriteltäisiin myöhemmin tarkemmin kansallisesti. Multimodaaliseen matkustajaliikennekeskukseen tulisi ehdotetun asetuksen mukaan perustaa vammaisia ja liikuntarajoitteisia henkilöitä varten keskitetty yhteyspiste, joka ottaa vastaan avunantoa terminaaleissa koskevat pyynnöt ja tiedottaa avunantopyynnöistä terminaalin pitäjiä ja liikenteenharjoittajia.

Traficom toteaa, että valtioneuvoston U-kirjelmässä on tuotu hyvin esille ehdotukseen keskitettyjen yhteyspisteiden perustamisesta sisältyviä haasteita. Nykyisten matkustajanoikeusasetusten soveltamisalarajoitukset sekä ehdotetun asetuksen rajoittaminen koskemaan vain a-luokan lipputyyppiä käytännössä tarkoittavat, että avustamispalvelua vammaisille ja liikuntarajoitteisille henkilöille siirtymisessä liikennevälineestä toiseen olisi toistaiseksi saatavilla vain harvoilla matkoilla. Lisäksi Suomessa ei esimerkiksi ole linja-auto- tai juna-asemilla lainkaan henkilökuntaa, mikä asettaa haasteita keskitettyjen yhteyspisteiden toiminnalle sekä rajoittaa avustamispalvelun saatavuutta nykyisten liikennemuotokohtaisten palveluiden lisäksi myös multimodaalisilla matkoilla. Traficom toteaa, että U-kirjelmän mukaisesti on kannatettavaa arvioida, mikä olisi tarkoituksenmukaisin tapa varmistaa vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden mahdollisuus siirtyä liikennevälineestä toiseen multimodaalisissa matkustajaliikennekeskuksissa ja olisiko myös muita keinoja turvata vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeudet multimodaalisilla matkoilla.

Lisäksi lipun hinnan palautuksen ja tiedonantovelvollisuuden rikkomisesta aiheutuvan hyvitysmaksun osalta Traficom toteaa, että asetuksessa olisi hyvä selventää sitä, koskevatko nämä sellaisenaan kaikkia matkustajia ja voivatko esimerkiksi työnantaja tai muu lipun maksanut kolmas taho, kuten yhdistys, perustaa vaatimuksensa suoraan näihin asetuksen säännöksiin.

Traficom tuo myös esille asetuksen suomenkielisessä käännöksessä käytetty valitus-termi on ongelmallinen, koska Suomessa valituksella viitataan yleensä muutoksenhakuun hallintopäätöksestä.

Pentinsaari Pietari
Ylijohtaja

Tervola-Joutsen Kirsi
Erityisasiantuntija

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom) 13.2.2024. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa sähköisiä allekirjoituksia tukevalla lukijaohjelmalla tai Traficomin kirjaamosta.